

* * *

MŰTÁRGYVÉDELEM ÉS AZ EURÓPAI UNIÓ A KULTURÁLIS JAVAK VÉDELME ÉS MAGYARORSZÁG UNIÓS CSATLAKOZÁSA

A kulturális javak védelmének jogszabályi alapjai az Európai Unióban

Az Európai Unióban (EU) a kulturális javak védelmét megosztva közösségi és tagállami feladatként látják el.

Már az 1957-es Római Szerződés, mely máig is a legfontosabb alapító szerződések közé tartozik, a 36. cikkében kimondta, (és ezt az 1997-es Amszterdami Szerződés 30. cikkében is megerősítette), hogy a tagállamoknak a Közösségen belül jogában áll az áruk szabad mozgását korlátozni a közérkölc, a közbiztonság, a közrend, az emberek, az állatok és növények élete és egészsége, valamint *a művészeti, történelmi vagy régészeti értéket képviselő nemzeti kincsek* védelme, illetve az ipari és kereskedelmi tulajdon védelme érdekében. Ugyanakkor – a nyomaték kedvéért hozzáteszi –, hogy ezek a korlátozó intézkedések nem válhatnak a tagállamok között az önkényes megkülönböztetés vagy álcázott kereskedelmi korlátozás eszközévé.¹ Ezzel tehát elismeri a tagállamok hatáskörét, hogy „a művészeti, történelmi vagy régészeti értéket képviselő nemzeti kincsek”, vagyis a nemzeti kulturális örökség részét képező kulturális javak védelmét önálló nemzeti jogszabályokon keresztül valósítsa meg.

Ugyanakkor 1993. január 1. óta az EU tagállamai között teljesen szabaddá vált az áruk, személyek forgalma, megszüntetve a tagállamok között mindenféle rendszeres határ- illetve vámellenőrzést.² Ezzel egyidejűleg viszont szükségessé vált, az EU illetve a Közösség külső határán az ellenőrzés megszigorítása, valamint az egyes tagállamok nemzeti kulturális öröksége részét képező kulturális javak védelmének újfajta közös szabályozása illetve kölcsönös védelme. Így született meg „A Tanács 1992. december 9-i 92/3911/EGK Rendelete a kulturális javak kiviteléről”³, valamint vele párhuzamosan „A Tanács 1993. március 15-i 93/7/EGK Irányelve a tagállamok területéről jogellenesen kiszállított kulturális tárgyak visszaszolgáltatásáról”⁴.

A fentiek alapján a nemzeti kulturális örökség védelme – rendezett együttműködés keretében – az egyes tagállamok saját feladat- és hatáskörébe tartozik, míg a Közösség külső határain kifele irányuló műtárgyforgalom ellenőrzését közösségi szabályok alapján egységes rend szerint kell végezni. A fenti feladatok ellátására – az együttműködés érdekében – minden tagállamnak ki kell jelölnie (a kulturális javak kiviteli engedélyezését⁵ és felügyeletét⁶ ellátó) központi szerveit,

¹ Érdemes megfigyelni a szövegkörnyezetet: a műtárgyvédelem közösségi szemszögéből nézve a legfontosabb célnak, a szabadkereskedelemnek csupán egyfajta kényszerű korlátozását jelenti. Ezért is tartja fontosnak kiemelni, hogy ezzel az eszközzel csak indokolt esetben élhetnek a tagállamok.

² Ide tartoznak, az „áru” fogalmába a kulturális javak, a műtárgyak is. (vö.: Az Európai Közösségek Bíróságának a 7/68. sz. perben hozott ítélete szerint a műtárgy és műkincs is, mint általában minden olyan dolog, amelynek értékét pénzben ki lehet fejezni, és kereskedelmi ügylet tárgya lehet, árunak minősül.)

³ Council Regulation (EEC) n° 3911/92 on the export of cultural goods [Hiavatalos magyar fordítása még nem készült.]

⁴ Council Directive 93/7/EEC on the return of cultural objects unlawfully removed from the territory of a member State [Hiavatalos magyar fordítása még nem készült.]

⁵ Ezek felsorolását ld.: Official Journal of the European Communities, C 76 of 16.3.1996, 8.old.

⁶ Ezek felsorolását ld.: Official Journal of the European Communities, C 61 of 3.3.2000, 7.old.

valamint – a hatékonyabb ellenőrzés érdekében – jogában áll korlátozni a vonatkozó feladatokat ellátó vámhivatalainak számát is.⁷

A kulturális javak védelmének gyakorlata az EU tagállamaiban

A fent említett közösségi, és az egyes tagállamok nemzeti jogszabályai alapján a nemzeti kulturális örökség részét képező kulturális javak védelmét a tagállamok saját nemzeti hagyományaiknak, jogrendjüknek és érdekeiknek megfelelően látják el. Az EU 15 tagállamában (a tagállam közigazgatási határain belül) tehát tizenötféle különböző szabályozás van érvényben, melyek egyes tárgycsoportok esetében a (tagállam területéről történő!) teljes kiviteli tilalomtól, az állam elővásárlási jogán keresztül a pusztá bemutatási kötelezettségig, illetve a kivitel mindenféle korlátozástól mentes szabadságáig terjednek. Más módon határozzák meg a védelem tárgyát is: belesorolva vagy kihagyva a közgyűjteményi illetve a magántulajdonú műtárgyakat, kortól vagy értéktől függően (vagy függetlenül). Ugyancsak különböző az ide tartozó műtárgyak hivatalos nyilvántartása: sok esetben egyáltalán nem vagy csak részleges nyilvántartás áll rendelkezésre. Az állam elővásárlási jogának megléte és szabályozása illetve a kártérítési felelősség megállapítása is más és más módon történik. Különböző módon járnak el az egyes nemzeti jogszabályok az azokat megszegőkkel szemben: a műtárgy értékéhez kötött, vagy attól független pénzbüntetés, szabadságvesztés, vagy azt a műtárgyakkal kapcsolatos jellegétől függetlenül gazdasági szabálysértésnek, bűncselekménynek minősítve.

A nemzeti kulturális örökség részét képező és az adott tagállam jogszabályai szerint védett kulturális javakat tehát nem vagy csak különleges engedéllyel lehet véglegesen kivinni a tagállam területéről. Ebből a szempontból közömbös, hogy a célország EU tagállam vagy sem, a kiviteli tilalom illetve korlátozás továbbra is a tagállam határáig terjed! (A kiállítás, restaurálás, stb. céljából történő ideiglenes kivitel engedélyezése természetesen szintén bevett és szabályozott gyakorlat.)⁸

Az egyes tagállamok közti vám- és határellenőrzések felszámolása viszont szükségessé tette az együttműködést a más EU tagállam jogszabályai szerint védett kulturális javak kölcsönös védelme és az EU külső határain történő kivitel egységes tilalma (korlátozása) érdekében. A hivatkozott Irányelv alapján az egyes tagállamok kötelesek a másik EU tagállam jogszabályai szerint védett kulturális javakat, amennyiben azok jogellenesen kerültek ki a másik tagállam területéről – meghatározott eljárásrend szerint, az új tulajdonos esetleges kártérítésével együtt – visszaszolgáltatni.⁹ (Ugyanezen okból szükséges az egyes tagállamok közti együttműködés, hogy a bármely EU tagállam jogszabályai szerint védett kulturális javak az EU területén sehol ne kaphassanak jogszerűen az EU határain kívül harmadik országba kiviteli engedélyt.)

Külön szabályozás alá tartoznak viszont a fenti csoportba nem tartozó kulturális javak. Ezek esetében ugyanis a tagállamok közötti forgalom szabad, minden korlátozástól mentes, az EU határain kívül eső harmadik országba való kivitel viszont más elbírálás alá esik. A – fent említett – közösségi

⁷ Ezek felsorolását ld.: Official Journal of the European Communities, C 18 of 21.1.2000, 2.old.

⁸ Ezt szintén az egyes tagállamok nemzeti jogszabályai szabályozzák. Egységes közösségi szabályozás vonatkozik viszont az EU külső határain kívülre történő ideiglenes kiviteli engedélyezésre. Itt – a magyar jogszabályok számára ismeretlen – új engedélyfajtaként bevezeti a műtárgyakra vonatkozó, egyszer kiállított, és öt éven belül többször felhasználható *különleges nyílt kiviteli engedély* („specific open export licence”), valamint az intézményre (közgyűjteményre) vonatkozó, egyszer kiállított, és öt éven belül bármely a leltárában szereplő tárgy kivitele esetén többször felhasználható *általános nyílt kiviteli engedély* („general open export licence”) fogalmát. [vö.: A Bizottság 1998. július 16-i 1526/98/EK Rendelete]

⁹ Tanulmányos adatokat közöl ezekről az ügyletekről: Report from the Commission to the Council, the European Parliament and the Economic and Social Committee on the implementation of Council Regulation (EEC) n° 3911/92 on the export of cultural goods and Council Directive 93/7/EEC on the return of cultural objects unlawfully removed from the territory of a member State. (Brussels, 25.05.2000)

rendelet (tehát kötelezően, minden tagállam által alkalmazandó jogszabály) szerint az EU határain kívül harmadik országba való kivitel a kulturális javak forgalmi értéke és kora alapján meghatározott csoportjai esetében engedélyhez van kötve. (Az így kiállított kiviteli engedély azután – az érvényességi határidőn belül – az EU bármelyik külső határátkelő helyén felhasználható.) A rendelet szerint tehát csak azok a műtárgyak kiviteli engedélykötelesek, amelyek elérik a tárgycsoportonként meghatározott forgalmi érték illetve kor szerinti küszöböt. A kijelölt (piaci ár és kor szerinti) értékhatárokat el nem érő műtárgyaknak az EU külső határain történő kivitele tehát mind az utasforgalomban, mind az áruforgalomban a kulturális javakra szükséges különleges kiviteli engedély nélkül történhet. (A vámhatóságoknak és a kulturális örökséget felügyelő szervezeteknek természetesen jogában áll ellenőrizni, és bizonyítékok [számla, biztosítási, stb. okmányok] bemutatását kérni, melyek a tárgy nem engedélyköteles voltát bizonyítják.)

A fenti szabályozás hivatott tehát elérni, hogy a kiemelkedő jelentőségű és pótolhatatlan értéket képviselő kulturális javak (feltételezve, hogy azok elérik a kijelölt értékhatárokat) mielőtt elhagynák az EU külső határait a kulturális örökséget felügyelő nemzeti hatóságok látókörébe kerüljenek, s adott esetben a szükséges intézkedések (védetté nyilvánítás) megtétele útján azok mégis az EU határain belül maradhassanak.

A műtárgyvédelem hazai szabályozása és gyakorlata az uniós csatlakozás fényében

Az fent vázolt európai szabályozáshoz képest elmondható, hogy ezen a területen a jogharmonizáció és annak végrehajtása ügyében, ha minden feladatot még nem is végeztünk el, de alapvetően jó helyzetben vagyunk.

„A kulturális örökség védelméről” szóló 2001. évi LXIV. törvény által bevezetett szabályozás és azt végrehajtó hivatali rendszer – egy fontos részterület kivételével – alapvetően összhangban van a közösségi szabályozással.

Fontos, továbbra, az uniós csatlakozás után is megtartható és megtartandó eleme a hazai jogi szabályozásnak a közgyűjteményi anyagnak a törvény erejénél fogva történő teljeskörű védelme és a közgyűjteményeken kívüli műtárgyaknak a védettsége (minden a jogszabályokban előírt kötelezettséggel együtt!). Ez a, mind a köz- mind a magángyűjteményi műtárgyakra kiterjedő védelem (Magyarország területéről való kiviteli tilalom) szolgáltathatja az alapot, amennyiben azok mégis elhagynák az ország területét, a visszaszolgáltatásukhoz. Ugyancsak megtartható és megtartandó a kulturális javak védelmének hivatali rendszere: a Kulturális Örökségvédelmi Hivatal országos illetékességű központi hivatalként, az államigazgatási eljárás keretein belül látja el a védett kulturális javak felügyeletével, és a kulturális javak kiviteli engedélyezésével kapcsolatos hazai feladatokat, valamint az ezekkel kapcsolatos nemzetközi (a csatlakozás után a többi tagállam közötti) feladatokat. Az egységes szempontú, központosított ügyintézés nemcsak az ésszerűsítés, hanem a többi uniós tagállammal való folyamatos együttműködés is megkívánja.

Fontos, még hátralevő feladat ugyanakkor a kiviteli engedélyezésnek a fenti, közösségi szabályozásnak megfelelő – az Uniós csatlakozással egyidejűleg bevezetendő és alkalmazandó – átalakítása. Ez a gyakorlatban az Unió külső határain kötelezően alkalmazandó műtárgykiviteli engedélyezésről szóló rendeletek hivatalos formában történő ismertté tételét, vagyis hivatalos fordítását és közzétételét jelenti. Ez, a kiviteli engedélyezési szabályok módosítása érint(het) majd legérzékenyebben a kulturális örökség védelmének hazai rendszerét, mivel a közösségi szabályozás átvétele a jelenlegi – a nemzeti örökségvédelmi érdekeket figyelembe vevő, de szigorúnak mondható – kiviteli engedélyezési szabályozásnak az egyértelmű fellazítását, csaknem eltörlését jelenti.

Az Uniós csatlakozás után – a közösségi és magyar nemzeti jogszabályok együttes alkalmazása nyomán – az a sajátos helyzet fog előállni, hogy a kiviteli engedélyezés során az Unió külső határain (előreláthatólag a keleti, a déli határokon, valamint Ferihegyen) a kevésbé szigorú közösségi szabályozás alapján fognak eljárni a hatóságok, míg az EU más tagállamaiba irányuló forgalom

esetében (pl. Ausztria felé) a szigorúbb magyar szabályozást kell alkalmazni. Meg kell azonban jegyezni, ez utóbbinak betartására – a vámhatárok teljes eltüntetése következtében – a hatóságoknak igen kevés eszköz fog rendelkezésükre állni.

A gyakorlatban tehát a csatlakozás után – a hazai és a nemzetközi műkereskedelem árait és folyamatait ismerve – előreláthatólag a nem védett műtárgyakon kívül jelentős műtárgykivitelre lehet számítani: az EU tagállamaiba – az ellenőrzés fogyatékosai miatt – számítani lehet majd nagyobb engedély nélküli, tehát jogellenes műtárgyforgalomra, míg az EU külső határain történő kivitel esetében (USA, Japán, stb.) szintén a hatóságok ellenőrzését elkerülve, de jogszerűen ugyanúgy csaknem minden kivihető lesz, mivel ott csupán a közösségi jogszabályban meghatározott – a hazai műkereskedelmi áraihoz viszonyított meglehetősen (szinte utolérhetetlenül) magas – értékhatárt túllépő műtárgyakat kell majd engedélyezésre bemutatni.

Az elmondottakból következően elsőrendűen fontos feladat tehát, hogy a nemzeti kulturális örökség „kiemelkedő jelentőségű és pótolhatatlan” részét még a csatlakozás előtt minél teljesebb mértékben feltérképezzük és a hatályos jogszabályok szerint védetté nyilvánítsuk, (ez jelenti egyrészt nem védett műtárgyak védetté nyilvánítását, másrészt pedig a korábbi védett állomány szakmai és hivatali felülvizsgálatát, hatósági intézkedéseknek a hatályos jogszabályok szerinti megismétlését, kiegészítését), mivel – megtörtént példák alapján (pl. Portugália) – számítani lehet rá, hogy a csatlakozás után nagy mértékű, immár nem engedélyhez kötött illetve nem ellenőrizhető, tehát a Hivatal látókörén kívül eső, de jogszerű műtárgy kivitel indul meg.

A végleges kiviteli engedélyezések számszerű csökkenése mellett, a csatlakozás után is számítani kell majd arra, hogy a védett műtárgyak – továbbra is fennmaradó – ideiglenes kiviteli engedélyezése a későbbiekben is folyamatos és jelentős feladatot jelent a Hivatal számára.

Ugyancsak fontos, új feladatot jelentenek majd a Hivatal számára a jogellenesen kivitt kulturális javak visszaszolgáltatásával kapcsolatos intézkedések. Az erről szóló, a Tanács 93/7/EGK Irányelvét a magyar jogrendbe illesztő, és az uniós csatlakozáskor hatályba lépő törvényt¹⁰ az országgyűlés már megalkotta, a Kulturális Örökségvédelmi Hivaltal kijelölve eljáró szervként. A műtárgyakkal kapcsolatos piaci árakat, folyamatokat ismerve bizonyosra vehetjük, hogy a Hivatalnak itt elsősorban majd kezdeményező („kérelmező állam”) szerepben kell majd fellépnie a Magyarország területéről jogellenesen kivitt kulturális javak visszaszolgáltatása érdekében. Fontos megjegyezni, hogy a jogszerű és eredményes fellépés feltétele a hatályos jogszabályoknak megfelelő hatósági intézkedések megléte mellett, a védett kulturális javak közhiteles nyilvántartásának teljeskörű kiépítése. Bár a jogszabályok szerint a visszaszolgáltatási kötelezettség a nem védett, de engedély nélkül, tehát jogellenesen kivitt műtárgyakra is kiterjed, de ezek esetében a bizonyításhoz a hatóságoknak csaknem semmilyen eszköz nem fog rendelkezésükre állni.

Ugyancsak fontos feladat „a jogtalanul eltulajdonított kulturális javak” (lopott műtárgyak) nyilvántartásának elkészítése. Ezt nemcsak a hazai (és nemzetközi) műkereskedelem, a rendőri, vámhatósági szervek igénylik, hanem a fenti közösségi feladatellátásnak is egyik alapfeltétele lehet.

A fentieket összegezve a csatlakozási felkészülés még hátralevő legfontosabb feladatait az alábbiakban lehet megjelölni:

- a védendő műtárgyállomány minél teljesebb körű feltérképezése és védetté nyilvánítása, szakmai és hatósági felülvizsgálata,
- a kötelezően alkalmazandó közösségi kiviteli engedélyezési szabályozás ismertté tétele (hivatalos fordítások elkészítése),
- a közösségi szabályozásnak megfelelő EU tagállami eljárások (az EU külső határain történő kiviteli engedélyezés, visszaszolgáltatás) gyakorlatának megismerése,
- védett műtárgyak közhiteles nyilvántartásának elkészítése,
- lopott műtárgyak nyilvántartásának elkészítése.

¹⁰ „A jogellenesen kivitt kulturális javak visszaszolgáltatásáról” szóló 2001. évi LXXX. törvény

Az Európai Közösségek kulturális javakra vonatkozó különleges jogszabályai

A jogszabályok címeit – nem hivatalos – magyar fordításban valamint angol eredeti címével és pontos elérhetőségével közöljük: azok az Európai Közösségek Hivatalos Lapjában (*Official Journal of the European Communities, Journal officiel des Communautés européennes, Amtsblatt der Europäischen Gemeinschaften*, stb.) a Közösség minden hivatalos nyelvén megtalálhatók.

- **A Tanács 1992. december 9-i 92/3911/EGK Rendelete a kulturális javak kiviteléről**
[Council Regulation (EEC) n° 3911/92 on the export of cultural goods; Official Journal L 395, 31.12.1992, p.1.]
- **A Bizottság 1993. március 30-i 93/752/EGK Rendelete a Tanács a kulturális javak kiviteléről szóló 92/3911/EGK Rendeletének végrehajtásáról**
[Commission Regulation (EEC) n° 752/93 of 30 March 1993 laying down provisions for the implementation of Council Regulation (EEC) n° 3911/92 on the export of cultural goods; Official Journal L 77 , 31.03.1993, p. 24]
- **A Tanács 1996. december 16-i 96/2469/EK Rendelete a Tanácsnak a kulturális javak kiviteléről szóló 92/3911/EGK Rendelete függelékének módosításáról**
[Council Regulation (EC) n° 2469/96 of 16 December 1996 amending the Annex to Regulation (EEC) n° 3911/92 on the export of cultural goods, Official Journal L 335 , 24.12.1996, p. 9]
- **A Bizottság 1998. július 16-i 98/1526/EK Rendelete a Bizottságnak a Tanács a kulturális javak kiviteléről szóló 92/3911/EGK Rendeletének végrehajtásáról szóló 93/752/EGK Rendeletének módosításáról**
[Commission Regulation (EC) n° 1526/98 of 16 July 1998 amending Commission Regulation (EEC) n° 752/93 laying down provisions for the implementation of Council Regulation (EEC) n° 3911/92 on the export of cultural goods, Official Journal L 201, 17.07.1998, p.47]
- **A Tanács 1993. március 15-i 93/7/EGK Irányelve a tagállamok területéről jogellenesen kiszállított kulturális tárgyak visszaszolgáltatásáról**
[Council Directive 93/7/EEC on the return of cultural objects unlawfully removed from the territory of a member State, Official Journal L 74, 27.03.1993, p.74]

A kiviteli engedélyköteles kulturális javak meghatározása a 92/3911/EGK Rendelet alapján

(Az értékhatárokat a Rendelet euróban [€] állapítja meg, azok átszámítása [1 € = 240 Ft] csupán tájékoztató jellegű, nem hivatalos adat.)

<i>Kategória</i>	<i>Meghatározás</i>	<i>Vámtarifa szám</i>	<i>Értékhatár</i>
1.	100 évnél régebbi régészeti tárgyak, amelyek fellelésének helye: - ásások és feltárások a szárazföldön, vagy a víz alatt - régészeti feltárások - régészeti gyűjtemények.	9705 00 00 9706 00 00	nincs
2.	Művészeti, történelmi, illetve vallási emlékekből származó, de azok szerves részét képező részek és elemek, amelyek kora meghaladja a 100 évet.	9705 00 00 9706 00 00	nincs
3.	Bármilyen alagra, bármilyen anyag használatával, teljesen kézzel készített képek és festmények, melyek nem tartoznak a 3a és 4. kategóriába, valamint koruk meghaladja az 50 évet, és nincsenek alkotójuk tulajdonában.	9701	150.000 € [=36 mFt]
3a.	Bármilyen alagra, vízfesték, guache és pasztell használatával, teljesen kézzel készített képek és festmények, melyek kora meghaladja az 50 évet, és nincsenek alkotójuk tulajdonában.	9701 10 00	30.000 € [=7,2 mFt]
4.	Az 1., 2. és 3a. kategóriába nem tartozó, bármilyen alagra, bármilyen anyag használatával, teljesen kézzel készített mozaikképek és rajzok, melyek kora meghaladja az 50 évet, és nincsenek alkotójuk tulajdonában.	6914 9701	15.000 € [=3,6 mFt]
5.	Eredeti metszetek, nyomatok, szita- és könyomatok a hozzájuk tartozó nyomólemezekkel, valamint eredeti plakátok, melyek kora meghaladja az 50 évet, és nincsenek alkotójuk tulajdonában.	49. fejezet 9702 00 00 8442 50 99	15.000 € [=3,6 mFt]
6.	Az 1. kategóriába nem tartozó eredeti szobrok, illetve szoborművek és az eredetivel azonos eljárással készült másolataik, melyek kora meghaladja az 50 évet, és nincsenek alkotójuk tulajdonában.	9703 00 00	50.000 € [=12 mFt]
7.	Fényképek, filmek és negatívjaik, melyek kora meghaladja az 50 évet, és nincsenek alkotójuk tulajdonában.	3704 3705 3706 4911 91 80	15.000 € [=3,6 mFt]
8.	Ősnyomtatványok és kéziratok*, beleértve a térképeket és zenei partitúrákat egyenként, vagy gyűjteményes formában, melyek kora meghaladja az 50 évet, és nincsenek alkotójuk tulajdonában.	9702 00 00 9706 00 00 4901 10 00 4901 99 00 4904 00 00	nincs

		4905 91 00 4905 99 00 4906 00 00	
9.	100 évesnél régebbi könyvek egyenként, vagy gyűjteményes formában.	9705 00 00 9706 00 00	50.000 € [=12 mFt]
10.	200 évesnél régebbi nyomtatott térképek.	9706 00 00	15.000 € [=3,6 mFt]
11.	50 évesnél régebbi, bármilyen adathordozóból álló archívumok és azok részeinek minden típusa.	3704 3705 3706 4901 4906 9705 00 00 9706 00 00	nincs
12.	(a) Zoológiai, botanikai, ásványtani vagy anatómiai gyűjtemények**, illetve azok egyes darabjai; (b) Történelmi, paleontológiai, néprajzi vagy numizmatikai jelentőségű gyűjtemények**.	9705 00 00 9705 00 00	50.000 € [=12 mFt]
13.	75 évesnél régebbi közlekedési eszközök.	9705 00 00 86-89. fejezet	50.000 € [=12 mFt]
14.	Az A.1-től A.13-ig terjedő kategóriák egyikéhez sem tartozó minden egyéb antik darab. (a) 50 és 100 éves kor között: - játékok, játékszerek - üvegtárgyak - arany- és ezüstnemű - bútorok - optikai, fotó- és kinematográfiai berendezések - hangszerek - órák és alkatrészeik - fából készített műtárgyak - kerámia - kárpit - szőnyegek - tapéta - fegyverek (b) 100 évesnél idősebb	95. fejezet 7013 7114 94. fejezet 90. fejezet 92. fejezet 91. fejezet 44. fejezet 69. fejezet 5805 00 00 57. fejezet 4814 93. fejezet 9706 00 00	50.000 € [=12 mFt]

* A kéziratok fogalmába beletartoznak a kézírásos bejegyzéssel ellátott könyvek is.

** Az Európai Közösségek Bíróságának a 252/84. sz. perben hozott ítélete az alábbiak szerint definiál: A Közös Vámtarifa 97.05 sz. rubrikájának értelmében a „Gyűjtemények” darabjai olyan tárgyak, amelyek rendelkeznek a gyűjteményben való elhelyezés feltétlenül szükséges jellemzőivel, vagyis viszonylag ritkán lelhetők fel, rendszerint nem használják eredeti rendeltetésüknek megfelelően, a hasonló használati értékű tárgyak szokásos kereskedelmi forgalmától eltérő, különleges ügyletek keretében cserélnek gazdát és komoly értéket képviselnek.